

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:2011

av **Kristina Yngwe och Eskil Erlandsson (båda C)**

En stark och grundläggande äganderätt

Sammanfattning

Ägande, ansvar och befogenheter går hand i hand. Det man äger förvaltar och vårdar man också. För Centerpartiet är äganderätten en grundmurad rättighet och en vägledande princip. Denna motion syftar till att belysa äganderättens centrala roll i samhället men också för att motverka de allvarliga inskränkningar och intrång som idag görs på privata egendomar.

Innehåll

Sammanfattning	1
Förslag till riksdagsbeslut	3
Motivering	4
Begränsning och ersättning av markintrång	4
Ett närodlat strandskydd som skapar hållbar utveckling	5
Begränsning av artskyddens inskränkning på äganderätten	5
En fungerande småskalig vattenkraft	6

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna allemansrätten genom att se över reglerna för otillåten markanvändning och ockupering av privat mark och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvingande avsättning av skogsmark inte ska vara tillåten i de fall ersättning inte kan utbetalas vid intrångstillfället och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äganderätt och egendomsskydd ska beaktas i myndighetsbeslut och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över olika ersättningsformer för intrång på privat mark för ianspråktagande till allmän infrastrukturutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda marksnål teknik vid intrång på mark för allmän infrastrukturutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn bör göras av ersättningsformer för områdesskydd och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur skogsnäringen kan utvecklas samtidigt som biologisk mångfald bevaras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om ersättning till markägare vid bildande av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning kring artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra rättslig prövning för markägare vid restriktioner och begränsningar i markanvändning på grund av områdesskydd och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka äganderätt och brukanderätt vid jord- och skogsbruk och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra strandskyddet så att kommunernas möjlighet att utveckla sin attraktivitet stärks och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra tillämpningen av riksintressen så att kommunernas möjlighet att utveckla sin attraktivitet stärks och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systemet kring småskalig vattenkraft ska utformas så att miljömål, äganderätt, energiproduktion och kulturhistoriska hänsyn förenas på ett hållbart och rättssäkert sätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt hjälpa ägare av småskalig vattenkraft ur en svår tillståndsprocess och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Äganderätten med egendomsskyddet är inskriven i Sveriges grundlag, i Europakonventionen och i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. De utgör en grund för både demokrati och marknadsekonomi. Det är allvarligt när en myndighet brister i tydlighet om något så avgörande som äganderätt. Därför vill Centerpartiet att äganderätt och egendomsskydd beaktas i myndighetsbeslut. Ett sådant företräde är ett steg i att stärka ägande och brukanderätt inom jord- och skogsbruk.

Allemansrätten är en unik möjlighet att röra sig fritt i naturen. För att allemansrätten inte ska missbrukas måste man ta ansvar för natur och djurliv och visa hänsyn mot markägare. Tyvärr har markägare fått uppleva allt mer otillåten markanvändning och ockupering av privat mark. För att fortsätta att värna om allemansrätten vill Centerpartiet skärpa reglerna för otillåten ockupering och markanvändning av privat mark.

Begränsning och ersättning av markintrång

Ägande, ansvar och befogenheter går hand i hand. Det man äger förvaltar och vårdar man också. För Centerpartiet är äganderätten en grundmurad rättighet och en vägledande princip. Därför anser vi att den svenska skogen även fortsatt bör vårdas och brukas enligt principen frihet under ansvar. Vi tror att det är möjligt att verka för skogsnäringens utveckling samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras. Vid tvingande avsättning av skyddsvärd skogsmark som begränsar äganderätten ska intrång inte vara möjligt om ersättning inte kan betalas ut vid intrångstillfället. Inom jord- och skogsbruket sker idag markintrång som lämnar markägare otroligt maktlösa. Den svenska tolkningen av art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet samlas i artskyddsförordningen. Förordningen ger myndigheter rätt att lägga restriktioner på marken utan ersättning till markägaren. Detta får ekonomiska konsekvenser för markägaren som inte längre kan bruka sin mark. Tvingande avsättning av skogsmark som begränsar äganderätten bör inte vara tillåtet i de fall då ersättning inte kan betalas ut vid intrångstillfället. Centerpartiet vill därför att det vid markintrång som begränsar äganderätten och ett produktionsinriktat skogsbruk, ska utfalla ekonomisk ersättning till markägaren. Vi vill också att det görs en omfattande översyn av olika typer av ersättningsformer för att markägaren enkelt och effektivt ska kunna få ersättning vid bildande av områdesskydd som begränsar ett produktionsinriktat skogsbruk.

Vid byggande av allmänna infrastruktursatsningar såsom vägar och järnvägar uppstår ofta intressekonflikter mellan markägare och samhället kring utnyttjandet av mark. Konfliktfyllda diskussioner uppstår mellan markägare och exploatörer eftersom utbyggnaden av infrastruktur tar väldigt mycket mark i anspråk. Problematiken kommer inte att upphöra eftersom det moderna samhället kommer att behöva utnyttja mer mark för allmänna infrastrukturändamål. Därför tycker Centerpartiet att det är viktigt att i största mån använda sig av marksnål teknik för att minska intressekonflikter vid utbyggnad av infrastruktur. Ett exempel på detta är att gräva ner ledningar i den mån det är möjligt. Ett annat sätt är att utnyttja befintlig infrastruktur genom att till exempel bredda vägar. För att öka incitamenten till användning av marksnål teknik föreslår vi en utredning kring ersättningsformer för intrång på mark för ianspråktagande till exempelvis ledningsutbyggnad, master, vägar, järnvägar.

Frågan om vattenskyddsområden behandlades i Dricksvattenutredningen men denna tog inte hänsyn till lösningar kring äganderättsliga frågor vid bildande av skyddsområden. Det finns en problematik kring hur olika kommuner inför skydd av vattentäkter. Frågan kring ersättning till markägare när deras förutsättningar att producera förändras behandlas inte alls. Därför vill Centerpartiet se över frågan kring ersättning till markägare vid inrättande av vattenskyddsområden.

Ett närodlat strandskydd som skapar hållbar utveckling

Många kommuner vittnar idag om att möjligheterna begränsas på grund av ett stelbent strandskydd. Att värna viktiga strandmiljöer, allemansrätten och människors tillgång till naturen är för oss i Centerpartiet en självklarhet, men det måste också finnas en avvägning mellan bevarande och utveckling. Därför vill Centerpartiet se ett decentraliserat och närodlat strandskydd som ger kommunen större inflytande att bestämma över vilka strandområden som ska bevaras och vilka som kan bebyggas. Perspektivet i strandskyddslagstiftningen bör ändras för att öka det kommunala inflytandet.

Behov av bostäder, utveckling, jobb och verksamheter måste ges en större roll i bedömningar av begränsningar i strandskyddet. Det ska vara möjligt att bygga och bedriva verksamhet även strandnära och möjliggöra för fler områden att pekas ut som LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). Centerpartiet vill ta bort länsstyrelsens överprövningsmöjlighet vad gäller kommunala bygglov inom redan fastställda LIS-områden och utöka möjligheten att skapa fler LIS-områden.

Begräsning av artskyddens inskränkning på äganderätten

Ett aktivt och ansvarsfullt skogsbruk är ryggraden i svensk ekonomi och en viktig exportnäring. Skogsbruket är nu hotat av den svenska överimplementeringen av EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv.

För att landsbygden ska leva krävs det ett fungerande näringsliv, vilket de gröna näringarna står för. Men skogsbruk och miljöskydd kan endast fungera om det finns en balans mellan intressena och om samhället i stort också tar ett ansvar för det miljöskydd man anser behövs. Idag sätter dock lavskrikan och bombmurklor stopp för ett fungerande skogsbruk eftersom den svenska tolkningen av EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektivet är bristfällig. I den svenska artskyddsförordningen, som beskriver hur Sverige ska implementera direktivet, har myndigheter tolkat artskyddet som ett individskydd. Detta innebär att den svenska tolkningen både är felaktig och betydligt mer omfattande. Centerpartiet vill därför att den svenska tolkningen av EU:s art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv ses över och ändras. Detta ska göras via en utredning som säkerställer att artskyddsförordningen är tillämpbar, effektiv och rättssäker

Artskyddsförordningen och myndighetsföreskrifterna begränsar möjligheterna att bedriva en lång rad verksamheter som i sig inte kan sägas ha någon reell negativ påverkan på den biologiska mångfalden. Regelverket bygger på en betydande överimplementering av EU-direktiv och leder till ett slumpvist skydd, utan systematik och hänsyn till enskilda arters behov eller fortbestånd. Det lägger också en orimligt stor börda på den enskilde markägaren eftersom individskyddet inte ger någon möjlighet till ersättning från det allmänna.

För att regelverket ska fungera på ett rimligt sätt måste även samhället göra prioriteringar och bära en del av kostnaden. Konsekvenserna för enskilda skogsägare blir mycket omfattande när Skogsstyrelsen nu i ökad omfattning avkräver hänsynstagande utifrån bestämmelserna om olika skydd. Den enskilde skogsägaren ges bland annat inte rätt till ersättning och det svårt att överklaga eller ifrågasätta myndighetsbeslut. Det vill Centerpartiet ändra på genom att förenkla rättslig prövning för markägare vid restriktioner och begränsningar i markanvändning.

En fungerande småskalig vattenkraft

Situationen för småskalig vattenkraft är osäker. Det handlar om ovisshet kring dels vattenverksamhetsutredningen, dels åtgärdsplanerna med anledning av vattendirektivet. Men det som är mest akut för många små vattenkraftsägare är den tillsyn kopplad till miljöbalken som länsstyrelserna gör. Idag står många ägare till småskaliga vattenkraftverk inför konkurs eftersom de befinner sig i en svår tillståndsprocess. Centerpartiet vill därför att småskaliga vattenkraftsägare snabbt ska hjälpas från denna problematiska situation. Den småskaliga vattenkraften behövs som en resurs i det hållbara samhället och därför måste dessa företag få hjälp att undvika konkurs.

Enligt miljöbalken är all vattenverksamhet tillståndspliktig. Majoriteten av all vattenverksamhet, 98 procent, är reglerad med stöd av äldre lagstiftning såsom 1918-års vattenlag, 1880-års vattenrättsförordning, landskapslagar, kungliga privilegiebrev eller urminnes hävd. Det rör sig om cirka 7 000 dammar och vattenkraftverk. De har tillstånd, men inte enligt miljöbalken. Nu krävs nya omfattande tillstånd vilket är en kostsam process för små företagare. Många upplever att de förlorar rätten till en befintlig verksamhet som har bedrivits i generationer och möjligheten att driva den vidare. För de som driver småskaliga vattenkraftverk eller har dammar råder idag ett mycket osäkert läge. Därför är det viktigt att tydliggöra att verksamhet som bedrivs med stöd av äldre lagstiftning ska anses ha ett tillstånd. Det skulle förtydliga att det istället är omprövning som kan krävas på de många äldre vattenkraftverken, inte nyprövning.

Frågan om den småskaliga vattenkraften ställer också ett antal allmänna och enskilda intressen mot varandra. Ägande- och förfoganderätten ställs mot behovet av miljöskydd, kulturhistoria och en rimlig och rättssäker process med en likvärdig tillämpning i hela landet, vilket i sin tur även står i konflikt med behovet av förnybar energi. För att omprövningar ska bli rättssäkra och hållbara är det viktigt att i omprövningarna ta hänsyn till fler aspekter som miljömål, äganderätt, energiproduktion och kulturhistoria.

Kristina Yngwe (C)

Eskil Erlandsson (C)